شەوی یەلدا

شەوی یەلدایە، یا دەیجورە ئەم شەو
کە دیلەم دوور لە تۆ بێ نوورە ئەم شەوا؟

جەبار جەمال غەریب

کچێ ئەوشەو ژانێکی قورسی تێدایە، کچێ لە هەموو شتێکدا ترسناکە، ترسیش ئاکە مۆتەکەیە مرۆڤی ماڵی کردوە. ئەوشەو ئاسمان گڵێنجانێکی لەبن نەهاتووەو بەسەر گەردەلوولی سەرم دا دەبارێ، لە کچێدا دەبمە ئاگرو گڕ لە خەرمانی ئاسمان بەر دەدەم و هەموو دنیا بێدار دەکەم.

دەها ئەوشۆ تەمەڵگەای کڵپەو دووکەڵی گیانی منیش کەن. گیانی زەردەخەنەو ئێوارە [illegible]دا. ئەو ئێوارانەی قسەی وەریو وەک گەڵای وەریو لە پێـ[illegible] ئالا. ئەو گەڵایانەی چەندان وشەی زەردیان لەڕوو زەردی خۆیان پێچاو بۆ هەرگیز مردن.

ئەوشەو شاژنە ونەکەم ئاسکێکی سپی نەرمی چاوڕەشە بەرەو بەغداو ئێوارە نازو چرپەو هەناسەی تازەم دەبات. لە ناو تەمی سپی گیانیدا ون دەبم، رووحم هەست بە ترسێکی سەیر دەکات. چاوەکانم لەسەر نیگای بیبیلەکانی هەڵدەخلیسکێن.

- لەوە دەچێت نیازتان بێ «هیتشکلیفێکی» کوردی دروست کەن.

- خۆزگە «کاترینا» بوومایە دوای ئەو قەرەجە ڕەشە دەکەوت و لەناو تاوڵی سپی گیانیدا وەک فریشتە دەژیام[1].

خەمێکی کۆن خۆی لە نێو چاوەکانی‌دا شاردبۆوە. دە ئەو خەمە بیارێنەو وەرە باوەشی غەریبیم. با لەژێر بارانی رقی ئەو «مرۆڤە» شێتەدا لە نێو یەکدا بتووێینەوە.. با بینە دوو کەروێشکی کوڵک نەرمی گوێ شۆڕ.. گاڵتە بە مرۆڤ و دووکان و بازاڕەکەی بکەین.. گاڵتە بە هێزو فیزەکەی بکەین دوو کەروێشکی سپی ناسکی گریاو گریاو بۆ هەموو ئەو شاخانەی ڕمان، گریاو بۆ هەموو ئەو زەویانە لەبەریەکچوون. دە بیارێ با بتوێینەوە.. با ئێمە لە شەرمی ببینە کەروێشک و مرۆڤیش لە شەرمان سەری گێژی هێندەی دیکە ئەستووربێ.. ئێستا تێدەگەم ئەو، لاشە بچووکە چ هێزێکی سحری‌و قینێکی گەورەی تێدایە.

- بۆچی ئەو هێزە سحریە ناکەی بە شاژنی مەملەکەتی خۆت؟

- خۆزگە دەمتوانی

خۆزگە، لەشەوێکی‌وا دا کە لافاوی پیسی دنیا مرۆڤ وەک چڵە قامیشێک پێش خۆی دەدا، دەبێتە دنیایەکی هێندەکەسک ئاوی دەبات..

ئەو شەولای‌لایە بۆ ئەستێرەکان دەکەم و دەیان خەوێنم، ئاسمانیش رازی دەکەم تاوداتە هەر دوو گوێچکەی خۆرو چەند مترێ لە سەرووی ئاسۆوەی دانێ نووکە شەقێکیش لەو شاخەی ئەو بەرماتەوە هەڵدات و پانی کاتەوە. دنیا دەبێتە ئێوارەیەکی «وەزیریە»و دارەکانی ئەوبەرو ئەوبەری شەقامەکە وەک دوو دڵداری دێرین سەر پێکەوە دەنێن.. یادگارەکانی منیش دەبنە باڵندەی بزیوو لەنێو دارەکان دا دێن و دەچن.. بۆنی گوڵوک و گەڵاو دارەکان دەهەژێنن. دوو زەلامیش تێکدەئاڵێن و وردە وردە بەرەو ئاسۆ دەڕۆن... تا دەگەنە لێواری خۆرەکە جا هاواریان لێ‌دەکەم کە بگەڕێنەوە بەڵام نایستن.. بەغار بەدوایان دەکەوم کاتێک کە دەیانگەمێ.. تەنها قاوغی لاشەی منە بەجێ ماوە دەنا هەردووکیان لەناو ڕۆژەکەدا سوتاون.

چەندان جاری‌کە لەکچێ ئەو شەودا دەسووتێی وکپ نایی.. دەبنوو.. دەبنوو ئەوە سێ ساڵە «کاترین» لە نێو گەرداوی بەفربارینی شاخەکان دا چاوەڕێیە.. تۆش دڵرەقانە چاو و دڵی دەهاڕی.. ئاخ چ برینێکی دەم کراوەیە! خوێنی کام بیابان پڕی دەکاتەوە!؟ شێتیەکی بێ کۆتایی‌یە.. مردنێکی ئەبەدییە.. کزەبایەک دێت و لە نێو کۆڵانەکەدا دەنگی سەگ دێت.. لە شەوی ئاوادا شەڕە سەگ تەنها ترس وەبیر خەڵک دەخاتەوە..

- کچێ ئاخر خۆشەویستیم هێندەی ڕقم ترسناکە.. کچی ئاخر

خۆشەویستیم دوای مردنیش روحت بە پێ ئازار ناکا.

ئەو شۆ تاریکی سەگ و دز تێکەڵ یەك دەبن.. سمێڵی بابەری شاخنشینەکانیشمان لە یەخەی ئافرەتە دەسەمۆکان نابنەوە.. دەبا ئەو شەو ژیان و مردن ئاهەنگی زەماوەندیان وێکرا بگێڕن.. کامتان خوێنی شێخ بە شاقەڵی نەپرژاوە.. کامتان لە کوشتنی «حەلاج»دا بەشداریتان نەکرد.. لەکاتێکدا دایکی خۆتان ناناسنەوە پشیلەیەکی دەستەمۆی سمێڵ فشی چاو جیرتان هێناوە، هەموو مل شۆڕ لە بەردەمیدا وەستاون، وائەزانن پڵنگی باوکتانە! چاوگەش گیان لەو وشانە شەرم مەکە.. ئەو وشانە دەکەینە نووکتە.. با سیحری ئەو وشانەش فش کەینەوە.. با ئەوانەی کە خۆیان بە باڵۆنەکانیانەوە هەڵواسیوە، لینگەو قوچ بکەونە خوارێ.. با هەرکامیان رەشایی پاشەڵی ئەویکەیان ببینێ تا قێزیان لە مەردایەتی پووچەڵیان بێتەوە.

ئاخ لە مۆتەکەی خەیاڵاتی ئەوشەو! دە کچێ لە هەر شوێنێ هەی وەك پەڵە بارانێکی سەوز بەسەر دنیای غوربەتم دا ببارێ وا لەسەر چەرپاکەم قووت بەوە.. بۆ هەمیشە دەچینە ناویەك... لە نێو یەکدا دەبینە مۆمیا.. جێگاکەم بەشی هەردووکمان دەکات.. تۆزێکی کە وەرە پێش.. دەستەکانت باوێ سەرملم... با بە دیوارەکە نەکەوی..

- هیچ نەگۆڕاوی، کە ئەوشۆ ئەهاتیای دەبووەمە گرێکی سەوزو مەزارێکم ئاوەدان دەکردەوە.

- سەربنێ بە سنگمەوە.. سەربنێ بە دڵمەوە بزانە چیت پێ‌دەڵێن..

بزانە لە حەیفیان ناسووتێ.

تاڵەقژەکانت ختووکەی ملم دەدەن.. دەموو چاوی بچووکت لە نێو ریشم دا ون کە.. گوێت لە دەفەی سنگم بێ.

بە ناو خۆتا شۆڕبەرەوە..

لە بن سیلەی ئەمامێکی تازە پشکوتووی گیانتا

منداڵێکی رووت خەوتووە.

تازە چاوی کردۆتەوە..

پەپوولەیەك لەسەر پێڵووی هەڵنیشتوە..

تیشکێکی روونی هەنگوینی وەکو چاوت.

بەر چاوەکانی کەوتووە..

خۆت مەجووڵێنە.. دەنگی دڵم لە قەی باڵی کۆترێکی سەربڕاو دەچێت گوێ لە دەنگی باڵە سووتاوەکانی بگرە.

توخوا گیانە دەری مەکە..

ئەو منداڵە دڵی منە.. لە ژێر گیانی پیرۆزی تۆدا خەوتووە..

لە ناو جوانیو دنیای پاکی عەشقی تۆدا پاڵکەوتووە.

دەڵێی گەرێ با لە مردنا هێمن بێ..

دەڵێی گەرێ با لە مردنی ئەوشەو یا ..!

دەمی لە ناو دەمتا ون بێت.

مردن کۆتاین خاڵی ژانی مرۆڤە... لەدایك بوونێکی نوێیە..

ئەوشۆ دەنگی سەگ ئاوازێکی نەبراوەیە.. ئاهـ... چ.. شەوێکی سەختە..

ئاهـ لە تەنهایی.. ئاخ لە مۆتەکەی خەیاڵاتی ئەوشۆ.

دەبنوو سەربنێ ژێر باڵی خەو.. بە نێچیری خەوێکی بێ کۆتایی شەو لە تاریکی خۆیدا دارو بەردو شاخ و قەڵەمی شکاو دەشارێتەوە.. جاران شەو وڵاتی دزو قەڵای مەردان بوو،

ئێستاش میراتێکی نابووتەو لە ئەستۆی شاعیرو بە ئەمەکانیان بەستووە.. نیوە شەوەو گۆران لەگەڵ قەڵەم و کاغەز ماندوودەبێ... «دەستی چەپی» دەخاتە ناو گیرفانی پانتۆڵە رەشە خەت خەتەکەی، بە نێو بەفردا بە تەنیشت پەیکەرە سپیەکاندا تێ‌دەپەرێ.. بڕۆیتە هەرشوێنێ هەر کورەکەی «خاك و خوڵی»و نووکە رمی رۆمەکان لە وروژانی مێشکت ناکەوێ.. دەتۆ بنو خۆ شاعیر نیت.. دە لە تاریکی شەودا وەك دارەکەی ئەوبەرتانەوە ون بە.. شاعیرەیش وشەیەکی «فلکلۆری» یەو، شیعر ئەوڕۆ فەریکە گوێزێکی سەوزەو لە نێو دەمی بێ‌دەدانی شاعیرەکاندا فلتە فلتێەتی. «حەبیبە» جارێکی کە ناچێتەوە سەر مەزاری «شێخ هەباس»و لە باوەشی رۆمەکان دەخزێ. د… ا ئەو شۆ «نالی» نەبێتە چەنگە خڵەمێشێکی رەش و دەمو چاوی …گرانی سواخ نەدا!!!

ئەوە کەڵەشێر خوێندیو پیرێژن …ێدی چاوەڕێی کوری ناکات... سەر دەنێتە سەر سەرینە پەڕەکەیو دەنوێ... دەبنوو پیرێژن.. وا من چاوەڕێی «حەبیبە» دەکەم... هەمووی لە چاوی ئەفسووناوی تۆ دەترسێ.. ها هەر ئێستا دێتە ژووری.. پێڵاوەکانی دادەکەنێ تا دەنگیان نەیەت.. وردە... وردە پێیە بچکۆڵەکانی دادەنێو دێت.. هەموو لەشی تەرە.. ئەوە لە کوێوە؟ وات لێهات لە باران بترسی؟ ئەدی بارانی ئێوارانت بە بیرنایە؟ کە دەستمان تێکدەگرت و بە نێو باران دا وەك بووکە بە بارانە دەسووڕاینەوە.. شەقامەکان جۆگەلە ئاویان پێدا دەهات و خەڵکەکە دەچوونەوە

ژووری هەر ئێمەی عەشقە باران بە ئەنقەست پێیەکانمان لە ئاوەکەدا ون دەکرد. . هەورەکان وردە وردە دنیایان تاریك دەکرد. . چاوەکان وەك سەری کیسەڵ دەچوونەوە بن قاوغەکانیان. . . منیش دەستی چەپم لە کەمەرت دەئاڵاندو تۆش سەرت بە شانم دەکرد هێدی هێدی دەڕۆیشتین. . دەباری. .

ئەو بارانەی لەگەڵ ماچی تەنهایما، ئەتوێتەوە. .

دەباری

ئەو بارانەی لەسەر کولمەی یارەکەما،

وەك ئاورینگ ئەلەرێنەوە

دە دابکە. .

لە غەریبیو عەستی منا. .

دە دابکە. .

لە سووتانی دڵی منا. .

بە نێو ئەو شارەدا دەبوینە دوو پەیکەری گەڕۆك و باران دەیشتینەوە. . گەڵاکان دەشۆرانەوەو دەبوونە زیو. . پەڕەی گوێمان سوور دەبوونەوە. . دنیا تەمێکی تاریك دایدەپۆشی. . . هەموو ڕۆژانی باران گیانی من پەڵەی دەدا، هەمو ڕۆژانی باران گیانی من سەوز دەبوو. . خوڕەی ئاوەکەزیادی، دەکرد دەنگی یەك باڵندەش نەدەهات، دەبا لافاو هەموو شتێ بشواتەوە. . گەڵای زەردو خەڵکی گەنیوو لەگەڵ خۆی ڕامالێ. . لە وڵاتی ئێمە پێویستە سەدەیەك باران بباری. پێویستە دیوارو سایتەی خانووەکان هەموو لابرێن. . تا تێکرا بکەوینە بەر باران. . تا ئەوانەی وەك سیپاك لەودیو دیوارە ئەستووەرکانەوە ک وتوون بکەونە بەر باران. . . بەڵام ئاخ لە ئەستووری دیوارەکان' حەبیبە» وەك پەڕە سێلکەیەکی تەڕ سەری بە شانم کردوە. . نر ، و دەموچاوی بە باران شۆراوەتەوە. . . لە نێو تاریکی باران دا جگە لە ئێمە تاکە زیرووح نابزوێ. . کزەبایەکی سارد دەست پێدەکات و دەستەکانمان لە بن باڵی یەك دەنێین. . چاوە تەڕو فراوان و کراوەکانی «حەبیبە» لەبەر باران هێندەو هێندەی دیکە سیحراوین.

- تۆخوا چاوگەش

لەژێر سێبەری باران و بۆنی گەڵای دارەکانا. .

وەرە باوەشی غەریبیم

وەرە باوەشی تەنهایم

با لە نێوان کولمەکان و لێوی تۆدا بارانی گەش بخۆمەوە.

با بە سەری کەزیەکانت

«دڵێکی عاشق هەڵواسم لە ناو باران دا بخوسێ»

بە خووساوی لە ژێر دار پرتقاڵێ دەوەستاین. . بۆنی «قەداح» مەستی دەکردین بارانەکە سووکی دەکرد. تاکو تەرا دڵۆپە باران لە گوڵاوەکانی دەدا. . بە هێواشی خۆرێکی تازە دنیای شۆراوەی ڕووناك دەکردەوە، ئێستا بەغدا لە چاوی منداڵێکی رووح سووك دەچێت. دەکەوینەوە سەر شەقامە کان و تیشکی خۆر وشکمان دەکاتەوەو هەڵممان لە شان و مل هەڵدەستێنێ. . لە ناوەڕاستی ئاسمان دا پەڵە هەورێکی سپی بەجێمابوو. . دەمانویست ببینە تەمێکی ئاڵ و لەناو هەورەکەدا چاوشارکێ بکەین.

بۆنی گەڵاو باران و «حەبیبە» دنیایەکی سیحرین. . . دنیایەکی دوورن. . ئای لەو شتە سادانەی مرۆڤ لە خۆشییان دا سەر شێت دەکەن. . دو باڵی لێ دەروێنن و بە قەدەر دنیا زەردەی دێنێ . هەر ئەو شتانەش ئەو شۆ لە من بوونە مۆتەکەیەکی ڕەش و بە قورسی لەسەر سینگم پاڵیان داوەتەوە. . دەبنوو دەی. . کەڵەشێر خوێندیو پیرێژن نووست و حەبیبە هات و ڕۆیی. . چاوەکانی تۆ هەر زیتن. باران باریو خوڕەی بڕا تۆ هەر دەنگت دێ، لەوە دەچێت ئاسمان تاکە خەم خۆرت بێت بە دیارتەوە ڕۆژ بکاتەوە، ئاسمان بکە پەڵە قەرسیلێکی سەوزو وەك کزەبای بەیانیان دەست بە پشتە نەرمەکەیدا بێنە، لە ناوەندی قەرسیلەکەدا کوگلێك دروست کەو بیکە سەرین و هێمن بنوو. . با لە هێمنیدا قەرسیلەکە هێندە گەورەبێ ئەگەر لە خەویش ڕابیو هەستیشیە سەرپێ دیارنەبی. با ببیە پارچەیەك لە وڵاتی قەرسیل. مەبە « هیثکلیفی» رق و تۆڵە. . وڵاتی کاثرین. . ئاسودەیی کاثرین مەشێوێنە. . با هەموو شەوێ ژانێکی بێ ئۆقرە لە چاوت گەڕێ. بە تۆ بە تەنها بارمتەی خەم بی با هەموو شەوێ چاوەکانت بینە بەرگی «شێخ هەباس»و بەنووکی رمی ڕۆمیەکان بدڕێن. تاریکی شکابنوو. . پێش ئەوەی بە خەبەرت بێنن. . دەبنوو چاوو دڵ و مێشکت قورس بوون.

لەم شەرحی دەردی غوربەتە، لەم سۆزی هیجرەتە
دڵ ڕەنگە بێ بە ئاو بە چاوا بکا عبور.

پەراوێز:

١ - هیثکلیف و کاثرینا: پاڵەوانی بەناوبانگی ڕۆمانی مەزنی «بەرزاییەکانی وێثەرینگ»ن، نووسینی ڕۆمان نووسی ناودار «خاتوو ئیمیلی برۆنتێ»یە.